

39
M. IACOBI CARPOVII

ILL. GYMNASII VINARIENSIS RECTORIS

PROGRAMMA

DE

RATIONE AVCTORES CLASSICOS
TRACTANDI GYMNASIASTICA

OCCASIONE

NATALIS AVSPICATISSIMI

SERENISSIMAE PRINCIPIS ET DOMINAE

DOMINAE

SOPHIAE CAROLINAE
ALBERTINAE

CONNUBII SORTIS

DVCIS SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE

MONTIVM ANGARIAE WESTPHALIAE RELIQA IVRE

AVTEM PATERNI GENERIS MARCHIONIS

BRANDENBVRGICAE DVCIS BORVSSIAE

CETERA

D. XVIII. IVL. CIO IDCC XXXIIX.

OLIM PVBLICATVM

IAM VERO AD MVLTORVM VOTA

EXPLENDA ALTERA VICE TYPIS EXCVSVM.

VINARIAE, IMPENSIS S. H. HOFMANNI. M DCC XXXIX.

M. H. COE B. CARPOVII

PROGEMINA

RATIONE AVCTORIS ASSIGOS

TRETTEN GEL. HIST.

NATALIS AVSPICATISSIMI

SERENISSIMAE PRINCESSIS DOLORE

II. JUNII

SOPHIAE CAROLINAE

ALBERTINAE

COMITISSAE

DUCIS SAXONIAE LITVAE CATHOLICAE

MON. TEM. ANNAE ET CATHOLICAE REGINAE

AVT. PAT. GEM. MARISSIMAE

BRANDENBURG. DUCIS ET

CELESTIA

PRINCESSISSIMAE

AVT. PAT. GEM. MARISSIMAE

TAM VERO AVT. PAT. GEM. MARISSIMAE

IN AMPLISSIMO THEATRIS & MUSEIS

LECTORI COLENDO

S. P.

I.

Si quis est forte, qui de auctoribus classicis dicturi genus scripturae leue, nec satis dignum solennitate concelebranda iudicet, nil rectum putans esse, nisi quod ipsius moribus conueniat, nec vlla rerum cognitione delectatus, nisi cui sublimitas quaedam inesse videatur, nolo eundem ignorare, quod, occasione publici laboris scholastici scholastica, eaque talia, in quibus discantium magis, quam eruditorum ratio haberetur, exarare, non inconsultum iudicauerim. Ex horum autem numero est ratio auctores Classicos legendi Gymnastica, hoc est, talis, quae adiuuenum, in Gymnastii palaestra militantium, ingenium pariter ac vtilitatem accommodata sit. Quo de argumento eo magis verba facienda esse putauimus, quo maior nostra tempestate eorum numerus deprehenditur, qui veterum monumenta susque deque habendo, neglectaque ex discantium manibus excutiendo, se suosque multis & egregiis priuant sapientiae thesauris.

*Cur auctor
de ratione
auctores
classicos tra-
ctandi Gy-
mnastica
acturus sit?*

II.

Non equidem ignoro, in indagandis rerum praesertim naturalium rationibus saepe ingenia recentiora inuentionis gloriam

*An legenda
sint prisco-
rum scripta?*

præripuisse, aut dubiam saltim reddidisse vetustioribus. Auctis enim per tam longum temporis tractum rerum obseruationibus, institutis, quibus maiores caruerunt, experimentis, in ordinem redactis, ex quibus omnis veritas æstimari debet, regulis, constitutis denique per maiorum perspicaciam principis cognoscendi, non emendare, in quibus forte erratum erat, dogmata, nec supplere hiatus, posteritati relictos, nec in bene dictis ulterius ratiocinando progredi, nec minus coherentia nouo nexus habitu inducere (*), tot sagacissimorum virorum solertissimæ

*Defensio
Commentationis nostræ
de anima
Christi ad-
uersus pro-
gramma
Lipsiense.*

(*) Quæ de veritatum novarum inuentione & accuratiori expositione dixi, ea, si non sinistre intelligantur, de ipsis etiam veritatibus Theologicis valere, abunde ex iis constat, quæ qua posterius membrum in *Præf. Theologiæ Reu. Dogm.* qua prius in *Præf. Commentationis de anima Christi hominis in se spectata* demonstraui. Quamuis eum & hanc Commentationem & præfationem eius indigne ferat ille, qui *Programma Lipsiense ad memoriam Natiuitatis Christi anno 1737. pie recolendam* exarauit; non habet is tamen, quod cum ratione opponat. Quamobrem ad obiectiones illius, data hac occasione, breuibus respondendum est. Adserueram in *Præf. Comment. cit. de anima Christi*, fieri posse, vt ex veritatibus Theologicis, vel *ex rã purã S. Scripturæ*, vel ex analogia fidei perspectis, veritates aliæ antea incognitæ per legitimum concludendi modum deriuentur, h. e. vt in Theologia nouæ veritates inueniantur. Contra ea auctor *Programm. cit. p. VI. **, facta antea dictæ commentationis mentione, opponit: *Hi* (puta: Carpouius, & quem mihi adiungit, I. Th. Canzius) *si cogitauerint, vnã esse veritatem Euangelicam, canã scilicet illam prophetico-apostolicam Act. X, 43. desinere, nouas veritates Theologicas desegendas iactitare & promittere.* ita concludens:

Si vna est veritas Euangelica, sc. prophetico-apostolica, non possunt nouæ veritates Theologicæ inueniri. Sed verum est prius. Ergo & posterius.

Distingo autem & limito:

Si vna est veritas Euangelica, sc. prophetico-apostolica, non possunt nouæ veritates Theologicæ, quæ vetustis aduersentur, inueniri.

Ita

tiffimæ industriæ æque probrosum fuisset, ac diligentioribus
 A 3 disci-

In concedo totum argumentum. Nunquam enim oppositum illius docui, sed detestor omne inuentum, veritatibus propheticis apostolicis repugnans, satis gnarus, & ex infallibili S. Scripturæ veritate (Theol. Rev. S. 222.) edoctus, omne humanæ mentis figmentum falsum esse, quod iis contradicit. Porro:

Si vna est veritas Evangelica, sc. propheticis apostolica, non possunt nouæ veritates Theologicae, quæ vetustiorum propheticis apostolicarum legitimis consequens sint, inueniri.

Nego consequentiam. Deriuatio enim conclusionum nouarum ex canis veritatibus propheticis apostolicis has ipsas nullo modo tollit, sed supponit. An principia cognoscendi destruantur, dum nouæ ex illis recte eliciuntur conclusiones, quarum veritas vna cum principiorum veritate adseritur? An vero deriuatio conclusionum ex principis prohibita est? Annon Paulus voluit, vt in cognitione veritatum salutarium crescimus 1. Cor. XIV, 20. Eph. IV, 12, 15. Col. 1, 11? Annon per hanc ipsam etiam nouarum conclusionum deriuationem in cognitione crescimus? Annon Theologi id quoque pro verbo diuino habuerunt, quod e S. Scriptura per legitimum concludendi modum deducitur? Annon ex hoc ipso fundamento contra Adrianum & Petrum, fratres Wallenburgios, aliorumque technas defensionem moliti sunt? Cur igitur mihi vitio vertis, quod & Paulus voluit, & menti Theologorum, conforme est? *Sed vna tantum est veritas Evangelica.* Si ita hoc intelligas, quod totius Theologiae reuelatæ ambitus vnica propositione absoluat, non video, cur Theologi in Systematibus conscribendis operam perdant, neque cur tam amplam S. Scripturam Deus hominibus reuelauerit? Si ita, quod totus veritatum reuelatarum complexus sit vna illa veritas Evangelica immutabilis, non id mihi repugnat, quia quidquid ex dogmatibus Theologicis recte deriuatur, ad eundem complexum veritatum reuelatarum pertinet. *At ratio humana dominans est, qua multas veritates nouas, in Theologia quoque detegendas, promittit.* Non ego promisi, etiam si id quoque dicto modo sine vitio fieret. Locutus sum in Præf. Comment. cit. de possibilitate inuentionis veritatum nouarum Theologicarum, Si hoc etiam rationis humanæ dominantis esse dicas, domi-

discipulis ludibrio sunt illi, qui non progrediendo regrediuntur. At hoc quoque veritas explorata & ex confesso est, quod femina dogmatum recentiorum in scriptis maiorum, vt plurimum, delitefcant, quod ordine mutato, quæ ex maioribus hausta

dominium rationis in Theologia & vsum eius legitimum confundis. Non autem iam operose in notionem genuinam de dominio rationis in Theologia inquiram. Disputabo tantum ex concessis. Concedis sine dubio, rationis dominium Theologiæ Reuelatæ noxium esse. At deriuatio conclusionum nouarum Theologicarum ex veritatibus Theologicis iam exploratis, quam inuentionem veritatum nouarum Theologicarum vocauit, nullum plane, vt ex paullo ante dictis constat, canis veritatibus noxam infert, sed iisdem, vt sunt, relictis suppositisque, cognitionem veritatis tantum auget. An hoc veritatis incrementum forsan Theologiæ noxium est? Sane non Theologiæ in se, sed iis tantum, quorum, artus finibus veritatis regnum circumferibi, interest. Quemadmodum igitur inuentione nouarum veritatum Theologicarum contra veritatem habetur pro dominio rationis in Theologicis, ita ex superioribus facile colligi potest, quam recte, & quam sapienter Programmatis citati auctor scripserit: *ex mea de anima Christi Dissertatione adparet, quod mysterium omnium maximum de Christo rationis dominio subiecerim*. Nil enim in ista Dissertatione feci amplius, nisi quod theses theologicas de anima Christi in se spectata distincte proposuerim & legitime demonstrauerim. Quod dum auctori Programmatis est rationis in Theologia execrabile dominium, opus est, vt ille in acroasibus Theologicis theses Theologicas nec distincte proponat, nec probet legitime, ne dominii rationis in Theologia se reum reddat. At omnem, cui oculi mentis clausi non sunt, ab eiusmodi docendi ratione abhorre, arbirot. De cetero dum prelo hæc iam subiecta erant, præter opinionem in Viri Eru- ditissimi Car. Günth. Ludouici Neuesten Merckwürdigkeiten der Leib- nitz-Wolffischen Welt-Weisheit p. 474. inuenio, Programmatis modo dicti auctorem, Dn. Henricum Clausingium, in alio etiam Programme, cui titulus: *Τὸ ἀπλότου τοῦ ἱεῦ Χριστοῦ simplicitatem, que in Christo est, commendat*, &c. mihi insultasse. At quia id nondum videre licuit, discussionem illius alii occasione referuo.

hausta sunt, magna ex parte nostra tempestate doceantur, quod denique, quos nostra fert ætas, eruditi non dissimiles sint pygmæis, gigantum humeris insidentibus, a quibus eleuati longius ipsis prospiciunt. Quo se habente ita, auctorum vetustiorum lectio aut, ex ipsis cognitionis fontibus aquas dulcius bibi, efficit, aut mirum elegantissimumque vetustiorum cum recentioribus consensum ostendit, aut occasionem, distinctius rectiusque veritatem enucleandi, suppeditat.

III.

De lectione igitur & tractatione auctorum classicorum *Auctor classicus quid?*
Gymnasiastica dicturus breuiter, illos ex vetustioribus, vt fieri solet, me classicos vocare, qui elegantia sermonis præ ceteros operam dederunt, quique ob eandem rationem præ reliquis iuuentuti studiosæ legendi traduntur, moneo. Vti enim, teste Gellio in Noct. Att. l. 7. c. 13, *classici ciues in Romana Rep. dicebantur homines primæ classis, qui CXXV millia æris ampliusue cense erant*, sic idem auctor *scriptores vetustiores adsiduos, non proletarios*, h. e. primæ notæ, & præstantissimos *classicos* adpellauit l. c. l. 19. c. 8.

IV.

Sed varii dantur eorum ordines. Alii fabulas, alii dialogos comœdiasque, alii historias, orationes & epistolas alii, alii carmina, adhuc alii philosophica, critica denique *μελετήματα* *auctoris de lectione eorum acturus sic?* quidam posteritati reliquerunt; quorum singuli ita sunt comparati, vt lectio eorum utilis & erudita suas sibi regulas requirat. At quia in artum contrahenda est oratio, neque nobis per angustiam terminorum prolixioribus iam esse licet, de illis tantum, quæ ad omnes eorum ordines pertinere visâ sunt, breuiter disputabimus,

V. Sup.

V.

Quid supponat?

Suppono autem, ne quis ad vllius scriptoris classici lectionem clausis quasi oculis accedens, legat librum hominis, quem non nouit. Quamuis enim non negem, ad id potius, quid dicatur? quam quis dicat? respiciendum esse, exploratam tamen veritatis res est, cognita auctoris persona & casibus, quos sensit, aduersis prosperisue, longe facilius, plenius, & enucleatius sensum libri non raro intelligi, quam vbi isthoc subsidio deficiamus.

VI.

Quid faciendum sit ad peritiam linguarum ex auctoribus classicis acquirendam?

De ipsa lectione potius, quæ ad disciplinam Gymnasii pertinet, dicam. Vt alio loco dixi (**), duo sunt, in quibus studiosa Gymnasii iuuentus præ ceteris erudienda est, peritia linguarum & Philosophiæ rudimenta, quorum prius ad memoriam, posterius ad iudicii culturam pertinet, etiamsi neutrum plane alterius excludat adiumentum. Vtrique autem dum Latinorum Græcorumque auctorum lectio bene ordinata maximam vtilitatem præstat, conuenit, ad vtrumque pro ratione instituti in præsentia attendere. Quod ad studium linguarum, Græcæ præter ceteras & Latinæ, attinet, dictionem non tantum aptam ornatamque, sed puram etiam & castam & ad prisorum loquendi modum accommodatam ex auctoribus classicis hauriendam, ob eamque rationem assidua eorum lectione nil prius, nil antiquius iuuentuti studiosæ debere esse, in aprico est. Nam vnde, quæso, Latinitatem rectius hauries, quam ex libris eorum, qui, florente illa, maxime floruerunt? At quia iuuentus tanta discendorum copia nostra ætate obruitur, vt in solo linguarum studio omne tempus consumere non liceat, hoc est, de quo quaritur potissimum: quomodo ex paucis multa discantur? Non arbitror, me errare dicens, tum illud fieri, vbi ex quolibet

(**) In Orac. de nexu studiorum Acad. & Gymn. Ill. p. 12.

bet penso discatur tantum, quantum natiua ipsius indoles permittit. Qui vt obtineatur finis, auctoris verba intelligere, originis & cognationes eorum perscrutari, structuram verborum ad præcepta Grammaticorum reuocare, solita ab insolitis discernere, varios loquendi modos memoriæ imprimere, necessarium quidem, sed non sufficiens est, quia in succum, vt dicunt, & sanguinem singula sunt conuertenda. Hoc, inquis, quæso, qui fit? Ad vsum loquendi & scribendi quidquid lectum est, debet transferri, quo ipso non familiares tantum redduntur formulæ dicendi, sed & tales, quæ salua linguæ indole aliis similibus exprimendis inseruiant. Sane hoc respectu labor iuuenum vtilissimus est, vt quodlibet pensum lectum & intellectum ad aliam rem applicare, & ita imitando iisdem verbis res diuersas exprimere nitantur. Quo enim purior, & quo probatior auctor est, quem loquendo scribendoque imitantur, eo elegantior erit, cui adsuefiunt, loquendi modus. Adest aliud exercitium, quod & ad copiam dictionum comparandam, & ad æstimanda earum pretia adprime accommodatum est. Fac, præceptorem pensum auctoris classici vernaculo sermone dictare, latino græcove autem, prout huius vel illius ordinis auctor fuerit, calamo excipere discipulum. Cum vix fieri soleat, vt eandem rem iisdem verbis duo homines exprimant, versione discipuli cum ipsis auctoris verbis comparata, non tantum copiam dictionum hoc exercitio adquiret, sed etiam quid æra lupinis distent? facilius cognoscet, cui elegantia sermonis curæ cordique est.

VII.

Accedo, prætermisiss aliis, ad alterum, quod Gymnasticæ An auctores
disciplinæ proprium est, puta ad rationem, auctores classicos classici possint
ad studium philosophicum & iudicii culturam adhibendi. Non iudicio acu-
est autem, cur tibi persuadeas, me iudice, philosophiam rectius endo inscri-
ex vetustiorum, quam recentiorum institutionibus hauriri. Non uire & hinc
enim

enim ignoro, recentiorum scripta vsui commodisque iuuentutis magis accommodata esse. At varias nihilominus exercitationes philosophicas, ad excitandum animi vigorem & ad acuendam vim recte iudicandi efficacissimas, cum prouectioribus in ipsa auctorum classicorum lectione institui posse, faciam iam, vt intelligas.

VIII.

Quid faciendum sit circa notiones?

Vti maxima ex parte res se habet, auctores classici subsistunt in notionibus rerum claris. Notiones distinctæ & ex illis formatae definitiones etiam si non desint vbique, sunt tamen rariores. Vterque casus ansam exercitatiōi præbet. Si deficit notio distincta, si in clara, sed confusa adqueuerit auctor, quem legis, aduefac discipulum ad claram in distinctam mutandam, iube definitiones nominales realesue rerum obuientium formare, corrige errantem. Quod in principio Hercules labor erat, assidua exercitatio ludum iocumque videri faciet. Fac porro, datam ab auctore rei, de qua loquitur, definitionem esse. Iube discipulum secundum regulas definiendi Logicas, quibus ante imbuendus est, eam examinare. Lauda, si mendam Logicam ipse ex earum norma perspicat. Da ansam inueniendi quærendo, si tarditas ingenii obiciat remoram. Forma obiectiones ipse, quarum solutio a discente postuletur. Exige definitionem rectiorem & accuratiorem. Da ipse minus exercitato, ab ore tuo pendenti. Iube denique discipulum ex notione inadæquata adæquatam facere, vt criteriorum rei etiam notiones distinctæ acquirantur. Sane ita adapplicatio regularum Logicarum familiaris discenti redditur! Ita in usum, non in obliuionem discit, quæ discit auditor! Ita, quod maioris est, ad distinctam veritatum cognitionem, auro contra non caram, manu quasi mature ducitur!

Quid circa propositiones?

IX.

Hancce exercitacionem excipit alia, quæ cum propositionibus

bus periodisque rem habens, non minoris utilitatis est. Non autem iam de periodorum ad suas classes reductione, neque de compositarum in simplices, neque de compositarum simplicium in suas propositiones analysi, de quibus ars oratoria præcipit, dicam, de propositionibus potius verba tantum facturus. Sæpe opinione difficilius dictu est, quodnam propositionis subiectum? quod prædicatum sit? ne tamen recte eam intelligit, qui hoc ignorat. Iube igitur discipulum pro regulis Logicis in id inquirere. Iube examinare, ad quam propositionum classem hæc referenda sit? Iube indefinitam in uniuersalem, vel particularem, vel singularem, pro re nata recte mutare. Iube quamlibet in thesin & hypothesin, compositam in simplices resolvere. Iube denique subalternationem, conuersionem & oppositionem, ut de his tantum loquar, recte instituire. Nulla harum exercitationum erit, quin auditorem cultiorem, quin doctiorem reddat.

X.

Tum auctor dogmaticus adserta sua aut probat, aut illustrat, aut nude adserit. Singuli casus peculiaribus exercitationibus occasionem dant. Fac enim, auctorem rationes dogmatum suorum dedisse. Quia omnis thesios probatio per modum argumentandi Logicum debet efferi posse, adsu faciendus est discipulus, ut datam adserti rationem quærat, ut ἀσολλογισως dicta per formam concludendi debitam exprimat, ut syllogismum unius formæ in aliam conuertat, ut inquireat in rationes præmissarum, ut attendat, utrum ab auctore ulterius probata, an principiorum cognoscendi indubiorum loco adsumptæ, veræne, an falsæ sint? ut argumenta conuincencia a probabilibus, solamque vim illustrandi habentibus sollicitè distinguat, ut de probabilitatis gradu in testimoniis excitatis recte iudicet, ut in datis similitudinibus membra comparationis di-

*Quid circa
dogmatum
probationes
datis?*

stincte enunciet, vt denique obiectiones, aduersus thesin forte formatas, soluat. Quantum hæc exercitatio ad acuendam ingenii vim conferat, dici non potest. Nam veluti ars, cum iudicio & fructu & ita aliorum libros legendi, ne in historica adquiescas cognitione, sed philosophicam adquiras, exinde pendet, sic eadem efficit, vt ad verum a falso, solidumque a defensorio recte suo Marte discernendum, & ad errores aliorum euitandos, mature iuuentus præparetur.

XI.

*Quid circa
non datur?*

Finge porro, auctorem, quem tractas, dogmaticum in meritis adqueuissè adsertionibus. Nouam hoc exercitationis materiam, licet paullo difficilioris, suppeditat. Nullum dogma, veritati conueniens, rationibus suis destituitur, sed omne potius in illo continetur veritatum nexu, quem summa ratio diuina continuo obit, & cuius particulas tantum nobis datur inueniri. Tantum igitur abest, vt vllum dogma ob solam dicentis hominis auctoritatem pro vero adsumendum sit, vt rationes inuestigare, & id tantum pro veritate rationis explorata habere conueniat, cuius nexus cum aliis dogmatibus exploratis legitimus ante oculos positus est. Quid igitur ad excitandam attentionem? quid ad alacriorem reddendam iudicandi vim? quid ad muturandum rectæ rationis vsum accommodatius erit, quam vt ipsos auditores rationes dogmatum quarere iubeas? vt præ eas ignorantem? vt corrigas errantem? vt iuues titubantem? vt viam e longinquo quasi ostendas, qua a conclusionibus ad prima vsque principia cognoscendi eundum sit? Fieri profecto non potest, quin his talibusque exercitata iuuentus, simulac ad sublimiora studia admissa fuerit, exiguo temporis spatio profectus eorum vincat, qui enecato quasi sanæ rationis vfu, omne studium culturamque omnem rebus memoriæ consecrant, eo que ipso ad res cum iudicio tractandas, ad examen veri rite instituant.

fituendum, ad soluenda obiicientium argumenta, denique ad res magnas suo Marte gerendas inepti redduntur & inhabiles.

XII.

Hanc auctores classicos tractandi rationem cur *Gymnasticam* vocem? ratio in aprico est. Scholarum enim compactionem hoc vincunt Gymnasia, quod non linguarum notitia tantum, eruditionis vehiculo, sed scientiarum etiam, maxime philosophicarum, peritia discentes imbuant (**), & memoria auditorum confultura & rectæ rationis vsui. Vtrique autem satisfacere eam, quam exposuimus, auctores classicos tractandi rationem, nemo tam omnibus sensibus est orbus, quin videat.

Cur talis auctores classicos tractandi ratio dicatur gymnastica?

XIII.

Captum, inquis, discipulorum tanta rerum sublimitas excedit. Talia enim hæc sunt, in quibus vel eorum ingenia, qui principes eruditorum sunt, frustra sæpe exercentur. Si de pigris bonarumque litterarum rudibus, si de iis, qui, humi quasi serpendo, quidquid in cognitione sublime est, adspernantur, si denique de pueris loquaris, rem totam tibi concedo. At uti pueris linguarum exercitationes sufficere, arbitror, ita de illa potius mihi sermo est iuuentute Gymnastica, quæ ad altiora studia solide vtiliterque tractanda præparari debet. Indolis erectæ iuueni nil graue, nil difficile, nil imperuium est. Omnia labor eius vincit adsiduus, dummodo recta per inuia via commonstretur. Scilicet hoc caput causæ est, ut post linguarum studium Logicæ aliarumque philosophiæ partium rudimenta distincte iuuenes doceantur solideque, ut ad captum auditorum, quantum fieri potest, se docens accommodet, ut examinando discentium vires crebro exploret, ut denique, quæ docuit, in casibus vbique obuiis doceat applicare. Quo facto, celerius opinione institueri licebit, quas delineavi breuiter, exercitationes.

(**) vid. Orat. nostra de nexu stud. Acad. & Gymn. l. l. c.

XIV.

*Natalis
Principis Se-
renissima ce-
lebrandus
est.*

Ast hancce orationis telam, qua & mea institutionis ra-
tionem publice reddere, & iuuentutis emolumento prospicere,
æquum duxi, abrumperè iam iubet longe grauius & præstantius
dicendi argumentum. Illuxit enim dies natalis auspiciatissimus,
desideratissimus

SERENISSIMAE PRINCIPIS AC DOMINAE
D O M I N A E

SOPHIAE CAROLINAE ALBERTINAE
SORTE CONNVBII

DVCIS SAXONIAE IVLIAE CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET WESTPHALIAE CETERA
IVRE AVTEM PATERNI GENERIS MARCHIONIS
BRANDENBVRGICAE DVCIS BORVSSIAE
CETERA

PRINCIPIS ET DOMINAE NOSTRAE
CLEMÉNTISSIMAE,

quem eo minus silendo præterire debuit illustre nostrum
Gymnasium, quo ampliorum beneficiorum vinculis

PATER PATRIAE SERENISSIMVS,
quem sospitem Deus saluumque seruet! id sibi obstrinxit, &
quo solemnioribus adclamationibus Aula, quo religiosioribus
supplicationibus ecclesia, quo denique ardentioribus votis
omnis ciuium multitudo eundem celebrat & prosequitur.

XV.

*Votum cum
oratorum
nouitiorum
syllabo.*

Quemadmodum igitur felicitatem hanc anniuersariam, sub-
mississime gratulabundi votorum hæc summa est, vt
MATREM PATRIAE INDVLGENTISSIMAM
vitæ spatio extento, animi tranquillitate inconcussa, corporis
sanitate & fecunditate desideratissima, omnisque generis felici-
tate perenni beet, nobis autem,

ER-

ERNESTO AVGVSTO SERENISSIMO
 felix & diuturnum imperium tenente, speque patriæ vnica,
 PRINCIPE HAEREDE SERENISSIMO
 vna cum

FILIABVS PRINCIPIBVS
 SERENISSIMIS
 indies lætius auspiciatusque efflorescente, dicata hæc
 PRINCIPIS

honori solennia sæpissime iterandi facultatem concedat Numen
 clementissimum: ita pio hoc natalis dominici religiose cele-
 brandi officio in atriis nostris scholasticis vltius perfungentur
 quinque a morum integritate pariter ac ab amore studiorum
 commendabiles primæ classis discipuli, quorum

I. IOANN HENRICVS ERNESTVS HERZER,
 Heyda- Vinariensis,

PRINCIPI SERENISSIMAE

natalem exoptatissimum humillime gratulatus, NOMINIS
 CELSISSIMI ratione habita, animi magnitudinem & sapientiam
 Femina Principis ornamenta esse, ostender; deinde, vt publica
 eorum, qua in superioribus de ratione auctores classicos tra-
 ctandi Gymnastica differui, specimina darentur,

II. IMMANVEL WILHELMVS SCHNEIDER,
 Martinroda- Vinariensis,

L. Pauli, triumphum olim apud Romanos acturi, preces admo-
 dum memorabiles: *Vt, si quis deorum immortalium inuideret
 operibus ac fortuna sua, in ipsum potius seuirent, quam in rem-
 publicam*, a Velleio Paterculo Hist. Rom. lib. I. c. X. relatas, ad
 principia rationis rectæ reuocabit; geminoque modo

III. GOTTLob GOTOFREDVS REISE,
 Buttstadiensis,

ad illustrandum egregium Plutarchi dictum: *Ἐἰς τὴν παντελῆ
 δικαιο*

δικαιοπραγίαν τρεῖς δεῖ συνδραμεῖν, Φύσιν καὶ λόγον, καὶ ἔθος· καλεῖ
 δὲ λόγον μὲν τὴν μάθησιν, ἔθος δὲ τὴν ἀσκησιν, quod de Pueror.
 educ. c. III. §. 15. legitur, de gradibus, quibus ad eruditionem ad-
 scendimus, puta natura, institutione & exercitatione verba factu-
 rus est; denique, ad solennitatem celebrandam respicientes,
 IV. IOANN PAVLVS REINHARDT, Hildburghufanus,

et

V. IOANN ADAM WÜNSCHER, Micro-Trebra-Vinariensis,
 de variis veterum natalibus agent, ita vt

alter,

quo sensu hominibus proprie vel improprie?

alter,

quo rebus inanimatis improprie natales tribuantur? exponat;
 omnes, præter tertium & quartum, ne a solennitatis huius prima
 origine nimis recederemus, sermone vñ vernaculo,

XVI.

Invitatio.

Quod laudabile institutum
 vt audacter suscipiant, confidentiusque perficiant
 iuvenes oratores,

Vos,

ILLVSTRIS GYMNASII PATRONI, FAVTORES, VIRIQVE
 LITTERATI OMNIVM ORDINVM,

vt

splendidissima & honoratissima præsentia Vestra craftino die
 post horam VIII. ante meridiem
 solennia hæc Gymnastica condecoretis,
 & pro salute & incolumitate

STIRPIS SERENISSIMAE VINARIENSIS

preces vestras

cum virorum Scholasticorum & discipulorum votis coniungatis,
 qua par est, obseruantia & humanitate rogo.

P. P. VINARIAE, IPSO SERENISSIMAE MATRIS PATRIAE DIE
 NATALI, XXVII. IVL. MDCC XXXVIII.

72 May.

01 A 6670

ULB Halle 3
003 108 295

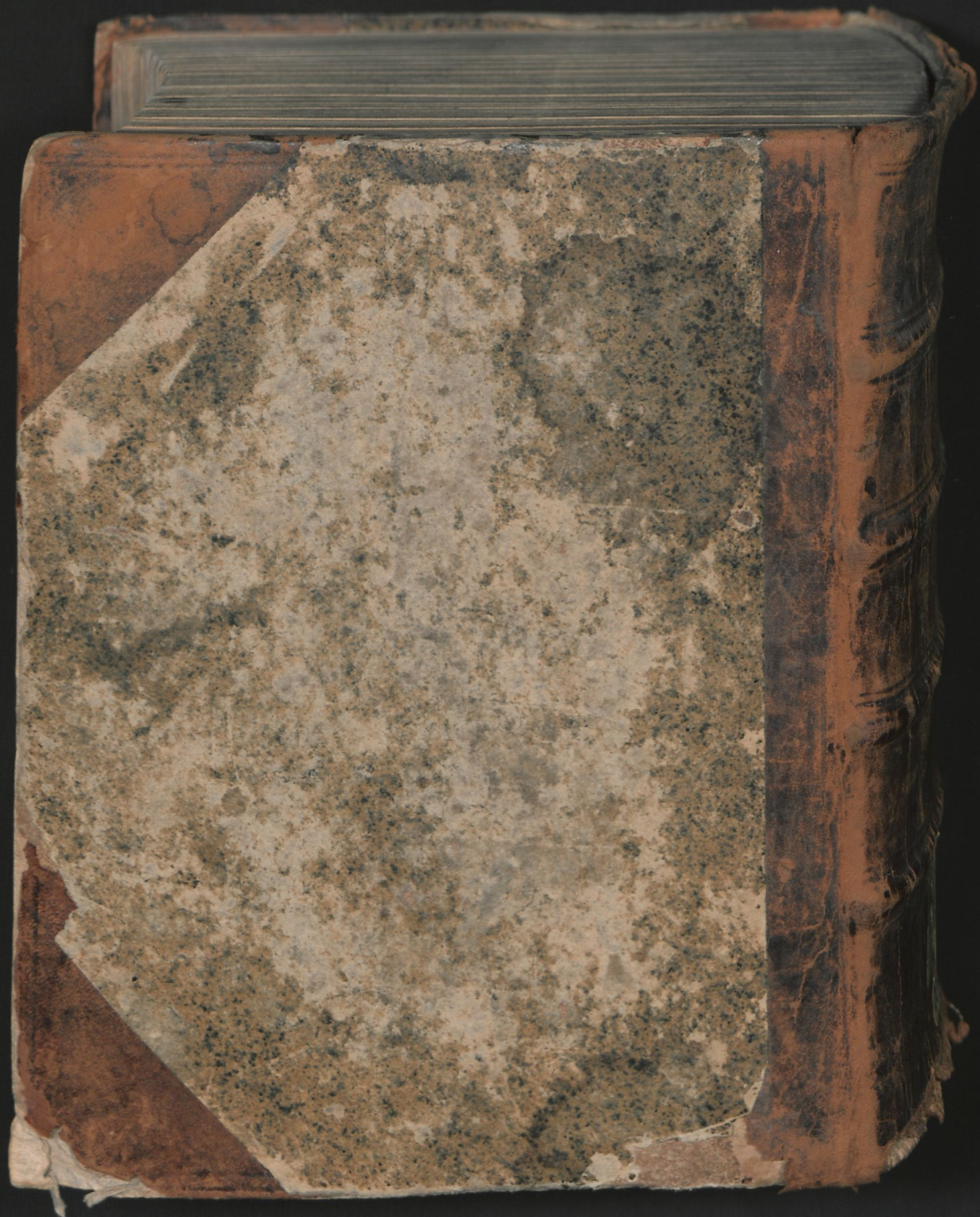
Sb.

VD 18

VJ 17

VD 18

M. IACOBI CARPOVII

ILL. GYMNASII VINARIENSIS RECTORIS

PROGRAMMA

DE
RATIONE AVCTORES CLASSICOS
TRACTANDI GYMNASIASTICA

OCCASIONE
NATALIS AVSPICATISSIMI

SERENISSIMAE PRINCIPIS ET DOMINAE
DOMINAE

SOPHIAE CAROLINAE ALBERTINAE

CONNUBII SORTE

DVCIS SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE
MONTIVM ANGARIAE WESTPHALIAE RELIQA IVRE
AVTEM PATERNI GENERIS MARCHIONIS
BRANDENBVRGICAE DVCIS BORVSSIAE
CETERA

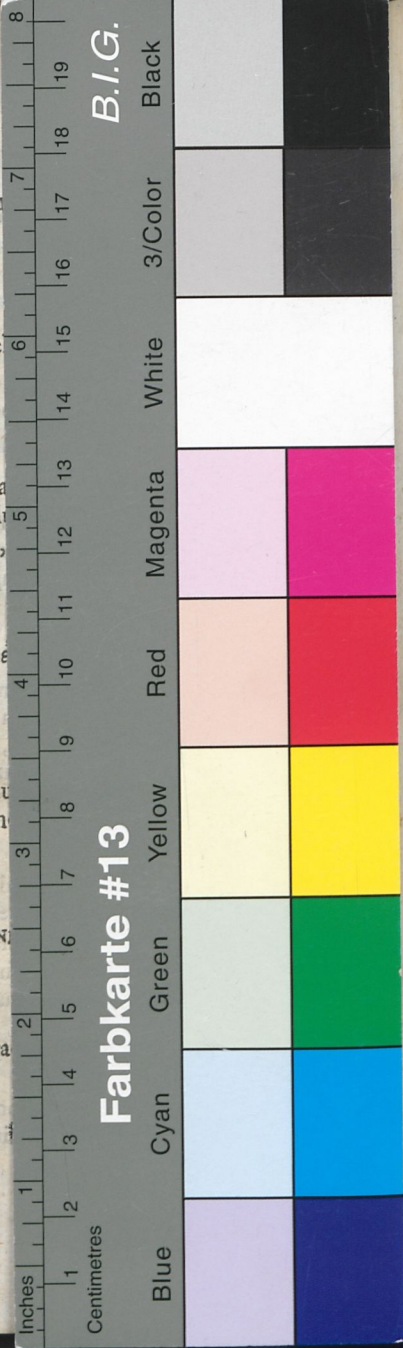
D. XVIII. IVL. CIO IDCC XXXIIX.

OLIM PVBLICATVM

IAM VERO AD MVLTORVM VOTA
EXPLENDA ALTERA VICE TYPIS EXCVSVM.

VINARIAE, IMPENSIS S. H. HOFFMANNI. M DCC XXXIIX.

Farbkarte #13

B.I.G.